

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

рішенням Вченої ради ДонДУВС
від 25 липня 2024 року,
протокол № 25

Голова Вченої ради

Сергій ВІТВІЦЬКИЙ
Сергій ВІТВІЦЬКИЙ

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
для вступу на навчання для здобуття повної загальної середньої освіти
в Криворізькому ліцеї безпекового спрямування та
національно-патріотичного виховання
Донецького державного університету внутрішніх справ**

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вступних випробувань з української мови складено на основі навчальної програми з української мови для загальноосвітніх закладів освіти (5-9 класи), які затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804 та на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392.

Програму складено для кандидатів на зарахування, які вступають до Криворізького ліцею безпекового спрямування та національно-патріотичного виховання Донецького державного університету внутрішніх справ у 2024 році на основі базової загальної середньої освіти для здобуття повної загальної середньої освіти.

Програма складається з пояснювальної записки, переліку тем, що виносяться на вступне випробування, вимог до рівня підготовки, критеріїв оцінювання та списку рекомендованої літератури.

Ця програма дозволяє кандидатам на зарахування систематизувати свої знання та допоможе зорієнтуватися, на які питання треба звернути увагу при підготовці до вступного випробування з української мови.

Мета вступного випробування з української мови – оцінити рівень підготовленості вступників з української мови.

На вступному випробуванні кандидати на зарахування повинні продемонструвати:

- рівень оволодіння орфографічними, стилістичними, лексичними, граматичними, пунктуаційними нормами сучасної української літературної мови;
- здатність до корекції орфографічної й пунктуаційної грамотності;
- збагачення словникового запасу термінологічною лексикою та фразеологією;
- вміння належним чином оформлювати роботу.

II. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Розділ 1. Морфологія. Орфографія.

Іменник.

Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови. Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Букви -а(-я), -у(-ю) в закінченнях іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання

чоловічих і жіночих імен по батькові.

Прикметник.

Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи).

Числівник.

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості, складні й складені. Особливості відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання.

Займенник.

Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників.

Дієслово.

Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на -но, -то). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на -но, -то.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот.

Прислівник.

Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання прислівників разом і через дефіс.

Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання прислівників разом і через дефіс.

Службові частини мови.

Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника.

Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені).

Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні.

Вигук.

Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні.

Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова.

Узагальнення, систематизація, контрольна перевірка знань, умінь, навичок слухачів із пройдених розділів курсу.

Розділ 2. Синтаксис

Словосполучення.

Завдання синтаксису. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені.

Речення.

Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання).

Просте двоскладне речення.

Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження.

Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні.

Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення.

Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот. Функції порівняльного звороту в реченні (обставина способу дії, присудок).

Односкладні речення. Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень. Розділові знаки в односкладному реченні.

Речення з однорідними членами.

Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в реченні з однорідними членами.

Складне речення.

Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному. Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.

Складносурядне речення.

Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки в складносурядному реченні.

Складнопідрядне речення.

Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами:

- 1) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю;
- 2) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю;
- 3) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю.

Безсполучникове складне речення.

Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями:

- 1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними);
- 2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною).

Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.

Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.

Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.

Способи відтворення чужого мовлення.

Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог.

3. ФОРМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Формою проведення вступного випробування з української мови є диктант, текст якого укладає голова предметної екзаменаційної комісії та затверджує керівник закладу освіти.

Під час підготовки варто враховувати тематику текстів, орієнтовно визначену в соціокультурній змістовій лінії навчальної програми.

За обсягом тексти диктантів повинні містити 160 -170 слів.

Визначаючи кількість слів, ураховують як самостійні, так і службові частини мови.

На проведення вступного випробування відводиться 1 (одна) астрономічна година. Відлік часу ведеться від початку читання членами предметної екзаменаційної комісії тексту.

Текстів диктанту, які мають міститися в конвертах, опечатаних та скріплених печатками приймальної комісії, має бути не менше трьох.

В одній із аудиторій, де проводиться вступне випробування, один із кандидатів на зарахування (за бажанням) обирає конверт із текстом диктанту (число копій має відповідати числу аудиторій, у яких проводиться вступне випробування з української мови).

Методика проведення диктанту традиційна, однак під час вступного випробування має певні особливості, зокрема: спочатку член предметної екзаменаційної комісії читає весь текст, після чого не дає ніяких пояснень щодо його змісту, лексичного значення слів, правописних особливостей. Після прочитання всього тексту читає перше речення. Далі це речення диктується для запису частинами, як правило, один раз. Після того, як кандидати на зарахування запишуть речення, член предметної екзаменаційної комісії читає його повністю з метою перевірки. Таким чином диктується кожне речення тексту. Член предметної екзаменаційної комісії обов'язково вказує місце поділу тексту на абзаци. Після запису всього тексту він читає його ще раз, роблячи більш тривалі паузи між реченнями і надаючи змогу кандидатам на зарахування ретельно перевірити написане й виправити допущені помилки.

Текст потрібно диктувати виразно, відповідно до норм літературної вимови в такому темпі, щоб кандидати на зарахування встигли вільно його записати.

Диктант оцінюється однією оцінкою на основі таких критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;
- повторювані помилки (в одному і тому ж слові, яке повторюється в диктанті кілька разів) вважаються однією помилкою; однотипні помилки (на одне й те саме правило), але у різних словах вважаються різними помилками;
- розрізняють грубі помилки й негрубі (винятки з усіх правил; написання великої букви в складних власних назвах; правопис прислівників, утворених від

іменника з прийменниками; заміна одного розділового знака іншим; заміна українських букв російськими, випадки, коли замість одного знака поставлений інший; випадки, що вимагають розрізнення не і ні – у сполученнях не хто інший, як...; не що інше, як...; ніхто інший не..., ніщо інше не ...; пропуск одного зі сполучуваних розділових знаків або порушенні їх послідовності;

- орфографічні та пунктуаційні помилки на правила, що не включено до шкільної програми, виправляють, але не враховують. Також не вважають за помилку неправильну передачу так званої авторської пунктуації;

- за наявності в диктанті більше п'яти виправлень оцінка знижується на один бал.

Диктант оцінюється за 12-ти бальною шкалою однією оцінкою:

Нормативи оцінювання диктанту

Бали	Кількість помилок
1	15-16 і більше
2	13-14
3	11-12
4	9-10
5	7-8
6	5-6
7	4
8	3
9	1+1 (негруба)
10	1
11	1 (негруба)
12	0

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авраменко О. М. Було-стало: зміни в правописі. Київ: Видавництво Даринка, 2019. 40 с.
2. Авраменко О. М. Українська мова: підручник для 9 класу

загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Генеза, 2017.

3. Авраменко О., Тищенко О. Українська мова. Правопис у таблицях, тестові завдання. Київ: Видавництво #книголав, 2020. 200 с.

4. Бойчук В. М., Стратулат Н. В., Яслик В. І. Інновації в українському правописі 2019 року: навчально-методичні рекомендації. Київ-Івано-Франківськ, 2020. 20 с.

5. Глазова О. П. Українська мова: підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Ранок, 2017.

6. Глазова О. П. Українська мова: підручник для класу загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Фоліо, 2016.

7. Дубчак О. Чути українською. У світі звуків і букв. Київ: Віхола, 2021. 92 с.

8. Єрмоленко С. Я., Сичова В. Т., Жук М. В. Українська мова: підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Грамота, 2016.

9. Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова: підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Генеза, 2016.

10. Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова: підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Генеза, 2017.

11. Пентиліук М. І., Омельчук С. А., Гайдаєнко І. В., Ляшкевич А. І. Українська мова: підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Ранок, 2016.

12. Ющук І. П. Українська мова: підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Навчальна книга-Богдан, 2016.

INTERNET-РЕСУРСИ

1. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>
2. <http://www.lib.com.ua/>
3. [http://mirslovarei.com\(www.testportal.gov.ua\)](http://mirslovarei.com(www.testportal.gov.ua))
4. <http://slovopedia.org.ua>
5. <http://ukrainskamova.at.ua/>
6. <http://testzno.com.ua>